

Миронова М.І.

аспірант,

Львівський торговельно-економічний університет

ЧИННИКИ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ефективність функціонування національних економік у сучасних умовах залежить від характеру організації, функціонування та розвитку, а отже і від рівня ефективності такої їх важливої сфери чи системи як виробнича. На основі ефективнішого виробництва, ефективніших виробничих систем формується і ефективніша національна економічна система.

Рівень економічної, соціальної та інтелектуальної ефективності виробництва залежить від багатьох чинників. Інтегральна ефективність функціонування виробничих систем у національній економіці визначається двома групами чинників – традиційними та нетрадиційними.

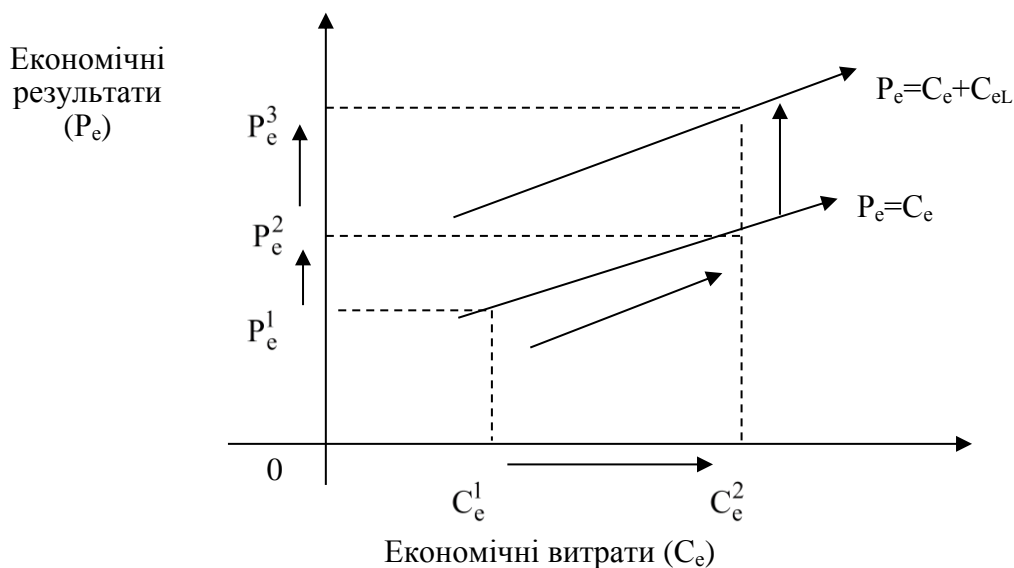
До традиційних відносяться власне економічні та еколого-технологічні чинники, а до нетрадиційних – соціально-духовні, соціально-інтелектуальні й інші неекономічні чинники.

Інтенсивність впливу кожної із названих груп чинників залежить від типу виробничої системи.

У доіндустріальних системах найзначніше виявляють себе чинники еколого-технологічного характеру, в індустріальних – власне економічні чинники, а в постіндустріальних – соціально-інтелектуальні та соціально-духовні.

В індустріальних виробничих системах, які на сьогоднішній день є панівними у національній економіці України, первинними і основними є власне економічні чинники, а вторинними, доповнюючими – еколого-технологічні. Тому вплив останніх на результати економічної діяльності можна графічно зобразити зміщенням графіку економічних результатів (рис. 1).

У доіндустріальних виробничих системах навпаки, основними є еколого-технологічні чинники, а власне економічні вже виступають як вторинні та доповнюючі, і під їх впливом графік економічних результатів зміщується вгору або вниз на певну відстань.

Рис. 1. Зміщення графіку економічних результатів під впливом еколого-технологічних чинників

Джерело: розроблено автором

За умов відсутності впливу на економічні результати певної економічної діяльності між загальною величиною економічних результатів і загальними еколого-технологічними та власне економічними витратами у гіперкороткотривалому ринковому періоді зберігається відносна рівновага, яка, на нашу думку, може бути кваліфікована як рівняння гіперфункціональної економічної рівноваги певної виробничої системи. За умов виходу за межі гіперкороткотривалого ринкового періоду рівняння гіперфункціональної рівноваги порушується внаслідок впливу на економічну діяльність позаекономічних чинників, які це рівняння трансформують у рівняння функціональної чи динамічної (або гіпердинамічної) рівноваги.

Виробничі системи по-різному реагують на зміну інтенсивності традиційних чинників у гіперкороткотривалому ринковому періоді і за його межами (у короткотривалому, довготривалому та гіпердовготривалому періодах).

У гіперкороткотривалому ринковому періоді їх реакція є в основному позитивною, але також різною за рівнем. Ступінь позитивного впливу зміни інтенсивності традиційних чинників на ефективність функціонування виробничих систем залежить від техніко-технологічного їх типу.

Доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні виробничі системи реагують на зміну інтенсивності традиційних чинників, відповідно, незначно, помірно і значно. У відповідності до цього виділяють три типи виробничих систем:

1) гіпоеластичні;

- 2) еластичні;
- 3) гіпереластичні виробничі системи.

За межами гіперкороткотривалого ринкового періоду вплив зміни інтенсивності традиційних чинників на інтегральну ефективність функціональних виробничих систем є або нульовим, або негативним. Характер цього впливу вже залежить не лише від техніко-технологічного типу виробничих систем, але й від тривалості ринкового періоду.

У короткотривалому ринковому періоді традиційні чинники є нейтральними до зміни ефективності функціонування виробничих систем. У довготривалому ринковому періоді традиційні чинники негативно впливають на виробничі системи, але цей негативний вплив є ще помірним. А в гіперкороткотривалому ринковому періоді виробничі системи вже значно негативно реагують на зміну інтенсивності традиційних чинників. У відповідності до цього також виділяють три типи виробничих систем:

- 1) виробничі системи з гіпонегативною традиційно-факторіальною функціонально-динамічною еластичністю (чутливістю);
- 2) виробничі системи з негативною традиційно-факторіальною функціонально-динамічною еластичністю;
- 3) виробничі системи з гіпернегативною традиційно-факторіальною функціонально-динамічною еластичністю.

За умов переходу від індустріального до постіндустріального економічного розвитку на перший план за своїм значенням та роллю і впливом на інтегральну ефективність функціонування виробничих систем поступово виходять нетрадиційні чинники, до яких відносять передусім соціально-духовні та соціально-інтелектуальні. За суттєвого впливу нетрадиційних чинників на процес функціонування виробничих систем відповідним чином модифікується рівняння гіперфункціональної рівноваги, в складі економічних витрат у цьому рівнянні з'являється такий додатковий і специфічний компонент як витрати соціально-духовного і соціально-інтелектуального порядку, пов'язані із духовним та інтелектуальним розвитком людини як основного результату будь-якої виробничої діяльності.

Відповідним чином трансформується також і економічна теорія виробничих систем: вона поступово із традиційної економічної теорії перетворюється в інтелектуальну економічну теорію [1]. Предметом останньої є вивчення найзагальніших принципів виробництва, обігу і споживання інтелектуальних благ та послуг.

Інтелектуалізація виробничих систем дозволяє у короткі терміни з високою ефективністю використати у виробництві інтелектуальний і науково-технічний потенціал країни. Основою цього процесу є трансформація інтелектуальної власності в кінцевий продукт

інноваційної діяльності, яку можна здійснити лише в інноваційному процесі [2].

Нетрадиційні чинники дещо по-іншому впливають на результативність функціонування виробничих систем, ніж власне традиційні. І цей їх вплив детермінується двома чинниками:

- 1) тривалістю ринкового періоду;
- 2) ступенем інтелектуалізації відповідних систем.

У короткотривалому, довготривалому та гіпердовготривалому ринкових періодах вплив нетрадиційних чинників на процес функціонування виробничих систем може бути, відповідно, негативним, нейтральним і позитивним.

З іншого боку, гіпоінтелектуалізовані, інтелектуалізовані, і гіперінтелектуалізовані виробничі системи реагують на зміну інтенсивності нетрадиційних чинників, відповідно, незначно, помірно, значно. У відповідності до цього виділяють різні види виробничих систем:

- 1) виробничі системи з негативною, нульовою і позитивною нетрадиційно-факторіальною еластичністю;
- 2) виробничі системи з нетрадиційно-факторіальною гіпоеластичністю, еластичністю і гіпереластичністю.

Ще одним вагомим чинником, який визначає загальний рівень і динаміку економічної ефективності функціонування виробничих систем, є інтенсифікація. Під впливом і в результаті дії цього чинника формується так звана інтенсифікаційна економічна ефективність як специфічний тип ефективності взагалі. Інтенсифікація економічної діяльності впливає на результативність функціонування виробничих систем разом із іншими чинниками як економічного, так і позаекономічного порядку.

Список використаних джерел:

1. Башнянин Г. І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин, Л. Я. Гончарук. – Львів : Видавництво «Новий світ-2000», 2010. – 240 с.

2. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуалізація сучасних виробничих систем / О. Б. Бутнік-Сіверський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/but1.pdf>.